

Czemu żelazo jest takie ważne?

1. Za pośrednictwem żelaza transportowany jest tlen do wszystkich tkanek, umożliwiając sprawne ich funkcjonowanie.
2. Żelazo wpływa na zwiększenie odporności organizmu, ułatwia rodzenie zwalczanie infekcji bakteryjnych i wirusowych. Niedobór żelaza zaburza powstawanie krwinek białych – odpowiedzialnych za odporność naszego organizmu.
3. Niedobór (nawet niewielki) żelaza wpływa na obniżenie wydolności organizmu co jest szczególnie istotne dla sportowców. Żelazo wchodzi w skład wysokoenergetycznych związków (ATP/ADP), jego niedobór zmniejsza zdolność organizmu do wykonywania krótkiego, intensywnego wysiłku oraz zmniejszeniem wytrzymałości i wydolności podczas wysiłków długotrwałych.
4. Żelazo jest też obecne w enzymach odpowiedzialnych za prawidłowy przebieg procesów wytwarzania, utrzymania i wydalania ciepła.
5. Inne objawy niedoboru żelaza to: sucha, blada skóra, wypadanie włosów, łamliwość paznokci, drażliwość, zawroty głowy.

Biodostępność

Dostarczane do organizmu żelazo może pochodzić z produktów roślinnych – żelazo niehemowe, lub z produktów zwierzęcych – żelazo hemowe. Z punktu widzenia dietetycznego cenniejsze jest żelazo pochodzące z produktów zwierzęcych głównie ze względu na większą jego przyswajalność wynoszącą 20-40%. Żelazo dostarczane z produktami roślinnymi mimo czasem dużej zawartości w produktach jest słabo przyswajalne przez nasz organizm (2-5%).

Substancje zwiększające biodostępność:

- witamina C (owoce, warzywa);
- kwasy owocowe (owoce);
- fruktoza (miód).
-

Substancje zmniejszające biodostępność:

- polifenole, szczawiany (kawa, herbata, kakao, otręby);
- fityniany (produkty roślinne);
- deficyt miedzi (wątroba, musli, kasza gryczana, orzechy, śledzie, cielęcina, bakalie); duża ilość tłuszczu.

Jak posługiwać się dzienniczkiem?

Dzienniczek podzielony jest na różne grupy produktów i potraw:

- produkty zbożowe;
- orzechy i nasiona;
- wędliny;
- przetwory rybne;
- zupy;
- dania mięsne;
- dania półmięsne;
- dania rybne;
- słodycze,

Zawartość żelaza w tych produktach przeliczona została na punkty, zebranie 100 punktów w ciągu tygodnia gwarantuje spożycie wystarczającej ilości żelaza.

Puste okienka przeznaczone są do zakreślania spożytych produktów/potraw, umożliwiając łatwiejsze podliczenie punktów po 7 dniach.

Witamina C jest czynnikiem bardzo istotnie wpływającym na poprawę biodostępności żelaza, i dlatego do każdego produktu/posiłku spożytego wraz z produktami będącymi dobrym źródłem witaminy C dostawiamy plus (+). 4 plusy = 1 punkt

Niektóre źródła witaminy C:

- owoce dzikiej róży;
- czarne porzeczki;
- owoce cytrusowe;
- kiwi;
- soki;
- liście pietruszki;
- kalarepa;
- brokuły;
- brukselka.

Produkty zbożowe

0,5 punktu												
Chleb mieszany razowy	1 kromka											
Chleb graham	1 kromka											
Chleb żytni razowy	1 kromka											
Chleb żytni pełnoziarnisty	1 kromka											
Ryż biały	90 g											
1 punkt												
Pumpernikiel	1 kromka											
Bułka grahamka	1 sztuka											
Ryż brązowy	90 g											
1,5 punktu												
Musli	4-5 łyżek											
Kasza jęczmienna	100 g											
Makaron	150 g											
2,5 punktu												
Płatki wzbogacane	4-5 łyżek											
3,5 punktu												
Kasza gryczana	150 g											
5 punktów												
Kasza jaglana	150 g											

Orzechy i nasiona

1 punkt												
Migdały	50 g											
1,5 punktu												
Orzechy arachidowe	50 g											
Orzechy laskowe	50 g											
Nasiona słonecznika	50 g											
2,5 punktu												
Orzechy pistacjowe												
6 punktów												
Pestki z dyni												

Wędliny

0,5 punktu													
Baleron gotowany	2 plasterki												
Szynkówka wieprzowa	2 plasterki												
Polędwica sopocka	2 plasterki												
Szynka wiejska	2 plasterki												
Kiełbasa krakowska	2 plasterki												
1 punkt													
Wędzonka wołowa	2 plasterki												
Kabanos	1 pałeczka												
Kiełbasa krakowska	2 plasterki												
1,5 punktu													
Kiszka pasztetowa	Na 1 kromkę												
Pasztet	2 plasterki												
13,5 punktu													
Kaszanka	1 kawałek												

Przetwory rybne

1 punkt													
Dorsz wędzony	150 g												
Tuńczyk w sosie własnym	110 g												
Śledź w pomidorach	110 g												
Śledź w oleju	110 g												
1,5 punktu													
Makrela wędzona	150 g												
2,5 punktu													
Sardynka w oleju	110 g												
Sardynka w pomidorach	110 g												

Zupy

2 punkty													
Barszcz ukraiński	400 g												
2,5 punktu													
Zupa grochowa	400 g												
3 punkty													
Żurek z mięsem	400 g												
Zupa z fasolką szparagową	400 g												
3,5 punktu													
Zupa fasolowa	400 g												

Potrawy rybne

0,5 punktu													
Karp w galarecie	100 g												
Mintaj smażony	170 g												
1 punkt													
Ryba po grecku (dorsz)	220 g												
Dorsz smażony	170 g												
Tuńczyk z rusztu	170 g												
1,5 punktu													
Pstrąg smażony	180 g												
Łosoś smażony	170 g												

Potrawy z cielęciny

1,5 punktu													
Pieczeń cielęca	75 g												
2 punkty													
Cielęcina w potrawce	150 g												
Sznycel cielęcy	100 g												
3,5 punktu													
Pieczeń cielęca duszona	150 g												

Potrawy z wieprzowiny

1 punkt													
Gulasz wieprzowy	130 g												
Bitki wieprzowe	170 g												
1,5 punktu													
Schab pieczony	100 g												
Pieczeń wieprzowa duszona	150 g												
Kotlet schabowy	130 g												
2 punkty													
Kotlet mielony	160 g												

Potrawy z wołowiny

1,5 punktu													
Bitki wołowe	170 g												
Gulasz wołowy	130 g												
Pieczeń wołowa duszona	90 g												
2 punkty													
Boeuf Strogonow	160 g												
Zrazy wołowe	140 g												
Befszyk wołowy	100 g												
2,5 punktu													
Pieczeń wołowa	120 g												
3 punkty													
Pulpety wołowe	130 g												

Potrawy z drobiu

1 punkt													
Potrawka z kurczaka	130 g												
Paprykarz drobiowy	150 g												
Pierś z indyka duszona	150 g												
Kotlet z piersi z kurczaka	150 g												
1,5 punktu													
Udko z kurczaka smażone	200 g												
2 punkty													
Kurczak pieczony	200 g												
Kotlet mielony drobiowy	160 g												
2,5 punktu													
Pulpety drobiowe	200 g												
Kurczak duszony	200 g												

Potrawy półmięsne

1 punkt													
Bigos z kielbasą i mięsem	165 g												
Spaghetti bolonese	300 g												
1,5 punktu													
Gołąbki z mięsem	330 g												
Pyzy z mięsem	200 g												
2 punkty													
Naleśniki z mięsem i kapustą	150 g												
2,5 punktu													
Pierogi z mięsem	300 g												

Potrawy z podrobów

2 punkty													
Żołądki drobiowe w sosie	130 g												
8 punktów													
Wątróbka cielęca smażona	120 g												
12 punktów													
Wątróbka drobiowa smażona	120 g												
15,5 punktu													
Wątróbka wołowa duszona	120 g												

Słodycze

0,5 punktu													
Paluszki z kminkiem	20 g												
Herbatniki w czekoladzie	3 sztuki												
Delicje szampańskie	3 sztuki												
Sezamki	3 sztuki												
1 punkt													
Pierniczki alpejskie	3 sztuki												
Wafelki w czekoladzie	3 sztuki												
Keks z bakaliami	1 porcja												
Strucla z makiem	1 porcja												
Chałwa	1 porcja												
1,5 punktu													
Czekolada nadziewana	50 g												
Rolada z masą makową	1 porcja												